

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องหลักหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีสงกรานต์ของชุมชนเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีสงกรานต์ของชุมชนเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีสงกรานต์ของชุมชน และ ๓) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริม อัตลักษณ์ประเพณีสงกรานต์ของชุมชนเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เน้นการศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎก อรรถกถา จากข้อมูลปฐมภูมิ เอกสารตำราวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากชั้นทุติยภูมิ และลงสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนเขาทอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา การตีความหมาย และการสังเคราะห์ ซึ่งเนื้อหาสาระพอสรุปได้ดังนี้

๕.๑ การส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีสงกรานต์ของชุมชนเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นกระบวนการสร้างความหมายเสริมสร้าง หรือวิธีการที่นำมาการอยู่ร่วมกันของชุมชนหมู่คณะ และมีการกระทำร่วมกันเหมือน ๆ กันในลักษณะแนวทางเดียวกันในการกระทำนี้ นำมาซึ่งประโยชน์ต่อหมู่คณะ การแสดงออกของกลุ่มชนที่มาอยู่ร่วมกันในบริบทของสังคมเดียวกัน จนเป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตน หรือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนนั้น ๆ มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวตนบ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชนได้ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เป็นต้น อัตลักษณ์ไม่ได้หมายถึงแต่สิ่งที่ผ่านมาแล้วเท่านั้น มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสถานการณ์ทางสังคมโดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีการปรับเปลี่ยนทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา เป็นการแสดงให้เห็นคุณค่าของชุมชนในการจัดการด้านต่าง ๆ ของชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน หรืออีกนัยหนึ่งคือชุมชนมีขีดความสามารถหรือมีศักยภาพของตนเอง ซึ่งศักยภาพดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากกระบวนการของชุมชนในการสร้างขึ้น และมีกระบวนการในการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามให้คนรุ่นหลัง ผู้วิจัยพบว่าวิธีการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนมี ๖ วิธี คือ

๑) การส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์

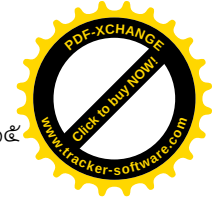
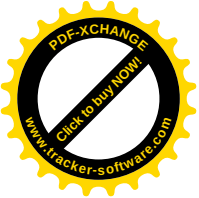
เขาทองเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่กันอย่างหนาแน่น โดยมีวัดเขาทอง เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านชาวบ้านเขาทองมักนิยมปลูกเรือนใต้ถุนสูงชันเดียว ประชากรในชุมชนนับถือศาสนาพุทธกันอย่างเหนียวแน่น และอีกส่วนหนึ่งยังนับถือทางไสยศาสตร์ด้วย เดิมชาวบ้านเขาทองเป็นชาวมอญอพยพมาจากเมืองเมาะตะมะโดยเดินทางข้ามมาทางจังหวัดอุทัยธานี อีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากภาคอีสาน หลักฐานของชาวมอญที่หลงเหลืออยู่ คือ พระประธานในโบสถ์วัดเขาทอง ซึ่งประดิษฐานหันหน้าไปทางทิศตะวันตก อันเป็นประเพณีของชาวมอญอีกอย่างหนึ่งคือ ชนชาติดังกล่าวจะไปตั้งถิ่นฐานอยู่แห่งใดก็ตามจะต้องสร้างพระประธานให้หันหน้าทางเมืองหงสาวดีมาตุภูมิของบรรพบุรุษนั่นเอง

๒) การส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย

การแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นมอญอย่างชัดเจนและเป็นที่ยึดกันอยู่อย่างแพร่หลายในกลุ่มของบุคคลทั่วไปคือ การพาดสไบ ซึ่งจะมีทุกเพศและทุกวัย ทั้งนี้ในการพาดสไบนั้นในปัจจุบันนี้ได้รื้อลงไปแล้วในชุมชนชาวเขาทอง แต่ชุมชนชาวเขาทองบางส่วนยังมีบางส่วนที่พยายามจะส่งเสริมรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมรวมถึงวัฒนธรรมการแต่งกาย สิ่งที่พบในงานวิจัยนี้ทำให้เห็นได้ว่าการพาดสไบของชุมชนชาวเขาทองยังคงปรากฏมีอยู่โดยจะพาดผ้าที่ไหล่ซ้ายไปทางด้านหลังแล้วอ้อมใต้รักแร้ขวา แล้วพาดขึ้นไปทบบนไหล่ซ้าย แบบที่เรียกว่าสไบเฉียง ซึ่งแบบนี้จะใช้ในงานพิธีการหรือการทำบุญอันเป็นการแสดงความสุภาพและความเคารพต่อพระภิกษุ ทั้งยังใช้ชายผ้าสไบเป็นผ้ารองเวลกราบพระอีกด้วย แต่ส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันจะแต่งกายใส่เสื้อลายดอกไม้

๓) การส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมความเชื่อ

การนับถือผีหม้อต่ายา ตายาย คือ การนับถือเคารพผีบรรพบุรุษของคนไทยซึ่งมีมาก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแพร่เข้ามา เมื่อมีการตั้งครอบครัวใหม่ทางฝ่ายหญิงแยกครัวออกไปจากพ่อแม่จะต้องมีการตั้งหม้อต่ายา ตายายใหม่ขึ้น เพื่อสำหรับได้เคารพบูชาคุ้มครองป้องกันความอยู่ดีมีสุขให้แก่ครอบครัว วิธีการเชิญหม้อหรือตั้งหม้อใหม่ คือมีหม้อดินเล็ก สายสาแหรกแขวนหม้อในแต่ละหม้อจะใส่ก้อนขี้ผึ้งซึ่งมีเบ้าจั่นประกบติดอยู่ก่อนละ ๓ ตัว เมื่อถึงปีที่มีเดือนแปดสองครั้งจะจัดประกอบพิธีกรรมครั้งหนึ่ง ความจริงงานนี้ คือ งานเซ่นไหว้ผี ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นการไหว้ผีโรง ซึ่งแต่เดิมนั้นชื่อเต็มว่า “ผีโรงเรือน” หรือ ผี ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นที่นำสังเกตอย่างหนึ่ง คือ ต้นตระกูลของชาวเขาทองน่าจะเป็นคนมอญเนื่องจาก การหันหน้าไปทางทิศตรงข้ามกับโบสถ์ไทย และประเพณีการไหว้ผีก็คล้ายมอญ งานปีงานไหว้ผีโรงผีเรือน หรือผี ปู่ ย่า ตา ยาย ที่กล่าวมานี้นับว่าเป็นมรดกชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งของบรรพบุรุษชาวเขาทองที่ตกทอดมาสู่ลูกหลาน ผู้รับมรดกจะต้อง

แขนผีเรือนไว้ที่บ้านเรือนของตน ต้องดูแลรักษาอย่างดี เมื่อบุตรธิดามีเหย้าเรือนจะมอบหมายกันต่อ ๆ ไป

๔) การส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมอาหารการกิน

สำหรับอาหารการกินของชาวมอญนั้นจะไม่แตกต่างจากชาวไทยมากนัก ชาวมอญจะกินอยู่ง่ายและจะใช้พืชผักที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาประกอบอาหาร เช่น กระเจี๊ยบ บอน ลักษณะการปรุงแต่งจะคล้าย ๆ กัน แต่จะมีแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียดของแต่ละชุมชน อาหารที่เรียกได้ว่าเป็นอาหารมอญที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่คนไทย ซึ่งเป็นอาหารที่ชาวมอญนิยมทำในงานบุญหรืองานประเพณีต่าง ๆ เช่น ขนมจีน ข้าวแช่ กาละแม ข้าวชุมชนเขาทองก็เช่นกันมีการใช้พืชผักที่มีอยู่ในท้องถิ่นตามฤดูกาลเพื่อนำมาประกอบอาหารต่าง ๆ เช่น ต้มปลา ร้าหน่อไม้ เลียงเหนียง ยำมะเดื่อ ยำมะเฟืองปูเค็ม แกงไก่หน่อไม้ และข้าวหลาม เป็นต้น โดยเฉพาะแกงไก่หน่อไม้เป็นที่นิยมทำกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์จนเป็นที่เรียกกันติดปากว่าประเพณีกินเหล้าแกงไก่ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวเขาทอง

๕) การส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลเขาทองเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ และเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่กันอย่างหนาแน่น โดยมีวัดเขาทอง เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านชาวบ้านเขาทองมักนิยมปลูกเรือนใต้ถุนสูงชันเดียว ปลูกให้นอกชานหรือชานเรือนติดต่อกันเป็นแพยาวเรียกว่าเรือนแถวบางหลังยาวหลายสิบเมตรโดยมีคำกล่าวกันว่า “ไก่อินไม่พันหลังคา หรือขาไม่ตกพื้น” โดยที่เรือนของพ่อแม่จะอยู่ตรงกลาง และปีกซ้ายขวาจะเป็นที่อยู่ของลูก ๆ

๕) การส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านประเพณี

ในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีที่ปรากฏชัดมีหลายประเพณี เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีสารท เป็นต้น ชาวตำบลเขาทองจะเริ่มงานประเพณีสงกรานต์ ควบคู่ไปกับประเพณีตรุษ หรือเรียกรวม ๆ ว่าประเพณีตรุษสงกรานต์ ตั้งแต่วันแรม ๑๕ ค่ำเดือน ๔ เรียกกันว่า “ตรุษห้า สงกรานต์หก” โดยเริ่มนับตั้งแต่วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ เป็นวันที่ ๑ จนครบ ห้าวัน (ตรุษห้า) จะเริ่มเข้ามิดวันแรก (แรม ๑๕ ค่ำ) ประมาณตีสี่ ตีห้า ชาวบ้านจะยิงปืนขึ้นฟ้า เสียงดังสนั่นหวั่นไหว เพื่อเป็นการปล่อยผี ชาวบ้านจะลุกขึ้นทำอาหารคาวหวานพากันไปทำบุญที่วัด วันนี้จะไม่มีการเล่นอะไรจะทำบุญอย่างเดียว เพราะถือให้ผีเล่นกันหนึ่งวันก่อน แล้ววันที่สองจึงเริ่มการเล่นต่าง ๆ เช่น เพลงข้าเจ้ามะโลม, เพลงพิชฐาน, ประเพณีจับข้อมือสาว การเล่นเข้าผี ฯลฯ วันสุดท้ายเรียกว่า ส่งซัง วันที่ ๑๕ เมษายน ของทุกปี จะเริ่มนับเป็นวันที่ ๑ ไปจนครบ ๖ วัน (สงกรานต์หก) มีการเล่น

เหมือนกับวันตรุษ แต่ไม่มีการปล่อยผี เล่นตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายมีการส่งซังเหมือนกันในระหว่างที่ชาวบ้านเรียกว่า “ตรุษห่าสงกรานต์หก” นี้ ชาวบ้านเขาทองจะร่วมจัดงานประเพณีสงกรานต์ ในช่วงที่นับตรุษห่าสงกรานต์หกนี้ ชาวบ้านเขาทองจะไปทำบุญที่วัด ทุกวันรวมแล้ว ๑๑ วันพร้อมทั้งมีกิจกรรมรื่นเริงหลากหลายกิจกรรมรวมกัน เช่น เพลงข้าเจ้าโลม, เพลงพิชฐาน, ประเพณีจับข้อมือสาว การเล่นเข้าผี ฯลฯ

หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีสงกรานต์ของชุมชน มี ๓ ระดับ คือ ๑) ขนาดเล็กหรือ สถาบันครอบครัว ใช้หลักศีลธรรมพื้นฐาน ๒) ขนาดกลางเป็นสังคมชุมชนขนาดหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ใช้หลักความกตัญญูกตเวทีและหลักสามัคคี เป็นต้น และ ๓) ขนาดใหญ่เป็นสังคมระดับประเทศ ใช้หลักคารวตา และหลักสามัคคี

๑) คารวตา ๖ คือ ความเคารพ การถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อหรือด้วยความหนักแน่นจริงจัง, การมองเห็นคุณค่าและความสำคัญและปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นโดยถูกต้อง ด้วยความจริงใจ ประกอบด้วยหัวข้อธรรม ๖ ส่วนด้วยกัน

๑.๑) สัตถุคารวตา ความเคารพในพระศาสนา หรือพระพุทธเจ้า

๑.๒) อัมมคารวตา ความเคารพในธรรม

๑.๓) สังฆคารวตา ความเคารพในสงฆ์

๑.๔) สิกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา

๑.๕) อัปมาทคารวตา ความเคารพในความไม่ประมาท

๑.๖) ปฏิสันถารคารวตา ความเคารพในปฏิสันถาร

๒) สารณียธรรม ๖ คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี หลักการอยู่ร่วมกัน

๒.๑) เมตตาการุณยธรรม หมายถึง การกระทำโดยทางกาย ที่ประกอบด้วยความเมตตา ต่อผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒.๒) เมตตาวัจจกรรม ได้แก่ พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพอ่อนโยน ไม่กล่าวร้ายไมใช้วาจาหยาบคาย หรือวาจาที่ประจบ ด้วยอารมณ์โทสะ แต่ใช้คำพูดที่ประกอบด้วยเมตตา

๒.๓) เมตตาmanoกรรม หมายถึง การกระทำทางใจหรือความคิดที่ประกอบด้วย ความเมตตา อันใดแก่การคิดที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความเดือดร้อนทั้งปวง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง การคิดถึงผู้อื่นในทางที่ดี

๒.๔) สาธารณโภคี หมายถึงการรู้จักแบ่งปันทรัพย์สินที่ตนหามาได้ ด้วยความชอบธรรมให้แก่ผู้ต้องการในโอกาสอันสมควร การรู้จักแบ่งปันทรัพย์สินหรือสิ่งของของตนให้กับบุคคลที่ขาดแคลนนั่นเป็น

๒.๕) สีสสามัญญตา หมายถึง การรักษาศีลให้สม่ำเสมอ หรือเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ การรักษาศีลให้เสมอกับคนอื่น ๆ

๒.๖) ทิฏฐิสามัญญตา หมายถึง การมีความเห็นร่วมกับคนอื่นในทางที่ถูกต้อง ไม่ขัดแย้งกับเพื่อนด้วยมีจิตทิฏฐิของตน รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

๓) ความกตัญญูทเวที

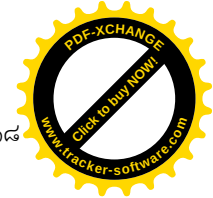
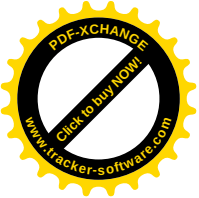
ความกตัญญู เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสิ่งอื่นชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ มีบิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนั้นต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งเหล่านี้อีก เช่น อาศัย ปัจจัย ๔ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตจึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ในส่วนจิตใจมนุษย์ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น มีบิดามารดาเป็นต้น ให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตให้ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติมิใช่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ให้มีแม้แต่ต่อสัตว์และพืชทั้งหลายด้วย พระพุทธศาสนากล่าวยกย่องบุคคลที่มี ความกตัญญู และให้ความสำคัญต่อบุคคลผู้มีความกตัญญู ว่าเป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก พระพุทธองค์ตรัสว่าบุคคลที่หาได้ยากมี ๒ จำพวก^๑ ได้แก่

— ๓.๑) บุพพการี ผู้ทำอุปการะก่อน

๓.๒) กตัญญูทเวที ผู้รู้อุปการะที่เขาทำแล้วและตอบแทน

๕.๓) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีสงกรานต์ของชุมชนเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านประเพณีที่เด่นชัดที่สุด คือ ประเพณีสงกรานต์ พบหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนตำบลเขาทอง คือ หลักการวตาปรากฏอยู่ในการเล่นจับข้อมือสาว หลักสารณียธรรมปรากฏอยู่ในการรดน้ำดำหัวขอพรผู้สูงอายุ หลักกตัญญูทเวทีปรากฏอยู่ในการทำบุญอุทิศให้กับปิตุชน การสรงน้ำพระและรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ หลักสามัคคีปรากฏอยู่ในทุกกิจกรรมมาเป็นเวลานาน หากแต่ในปัจจุบันกระแสความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีกำลังเข้ามามีผลกระทบ

^๑อง.ตัก. (ไทย) ๒๐/๑๒๐/๑๑๔.

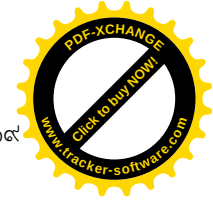
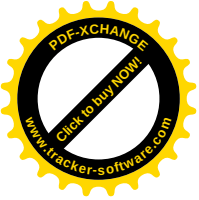

ต่อการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนดังกล่าว และชุมชนกำลังต้องการการปกป้องอนุรักษ์สืบสานประเพณี วัฒนธรรมและทรงคุณค่าให้สืบทอดต่อไป

กระบวนการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนในท้องถิ่น เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคม ที่สลับซับซ้อน หลากหลายไม่หยุดนิ่งมาตั้งแต่อดีต กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณ ใกล้เคียงกัน ณ ช่วงเวลาเดียวกันมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ในประเพณีสงกรานต์ของชุมชนเขาทองนี้ เป็นกรณีศึกษา ที่ทำให้ผู้ทำการวิจัยได้สัมผัสและศึกษาในสิ่งที่สอดคล้องกันกับประเพณีนี้และเป็น พื้นฐานแห่งความสวยงาม สิ่งนั้นคือหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่นในทำบุญ อุทิศให้กับบรรพบุรุษ สรงน้ำพระพุทธรูป ทรงน้ำพระอภิษุสงฆ์และสามเณร รดน้ำดำหัวเพื่อของพร จากผู้มีอายุหรือผู้มีความสำคัญของชุมชนนั้นทำให้เห็นได้ว่าส่วนหนึ่งทำให้เราเห็นความกตัญญู ความ เคารพ ในส่วนของการละเล่นจับข้อมือสาว นางสาก นางควาย นางกระดัง ตลอดจนมีการเล่น เพลงพิชฐาน เพลงข้าเจ้ามะโลม รำวงแม่บท เดินกำรำเคียว และรำกองยาว นั้นส่วนใหญ่จะเล่น กันเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่คณะ เมื่อบุคลร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมมีการ ปฏิสัมพันธ์พูดคุยกันในกลุ่มคณะและจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างถูกต้อง ด้วยความกตัญญู ซึ่งถือว่าเป็น การทำประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในฐานะต่าง ๆ มีการให้เกียรติ มีความเคารพ และมีความสามัคคีกลมเกลียวในในทางพระพุทธศาสนาที่เช่นกัน ได้มีหลักธรรมที่สอดคล้องกับ ประเพณี ดังนี้ ๑) การวตา ๖, ๒) สารณียธรรม ๖, ๓) กตัญญูกตเวที และ ๔) สามัคคี ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของหลักพุทธธรรมเท่านั้น

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนพบว่าได้ว่าไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะ อุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม ความจริงก็ดำรงอยู่ตามธรรมดาของมันเป็นกลาง ๆ พระพุทธเจ้าทรงตรัส รู้คือ ค้นพบความจริงนั้นแล้วนำมาเปิดเผยไว้ สาระของความจริงนี้ก็คือ ธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย พุทธธรรมแบ่งความสุขออกเป็น ๒ ประเภท คือ โลภียสุขและโลกุตตรสุข พุทธธรรมให้ ความสำคัญแก่ความสุขทั้งสองประเภท คือ ในด้านโลกียสุขนั้นเห็นความสำคัญและได้แสดงประโยชน์ ในปัจจุบันหรือความสุขที่มนุษย์ควรแสวงหา ส่วนโลกุตตรสุข เป็นความสุขที่สูงสุดเหนือกว่าโลกียสุข คือพระนิพพาน ในงานวิจัยเล่มนี้ผู้ศึกษามุ่งเน้นในส่วนของพุทธธรรมที่เป็นส่วนของโลกุตตรสุข เท่านั้นหลักพุทธธรรมที่มีความสำคัญที่เป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนคือ

สามัคคี ถูกทำให้ปรากฏแล้วในประเพณีต่าง ๆ แม้กระทั่งในการจัดกิจกรรมประเพณีนี้ก็เช่น ความสามัคคีเป็นเครื่องหมายและพลังความเข้มแข็งนำมาซึ่งความสมัคสมานสามัคคีปรองดองกัน นำซึ่งประโยชน์มาสู่ชุมชนทำให้เห็นถึงความงดงามของประเพณียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ส่งเสริมอัตลักษณ์โดยใช้การแต่งกาย และการส่งเสริมอัตลักษณ์โดยใช้ประเพณี

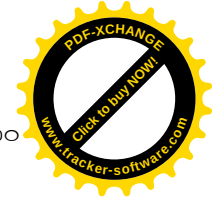
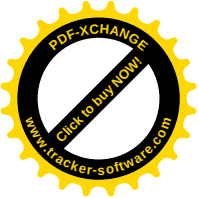
กตัญญูทเวที เป็นหลักธรรมที่ถูกทำให้เห็นเด่นชัดแล้วในประเพณีสงกรานต์โดยส่งผ่าน การทำบุญอุทิศให้แก่ปิตุชนคนอันเป็นที่รักที่เคยมีอุปการคุณแก่ท่าน การกระทำเช่นนี้เปรียบเสมือน ท่านทั้งหลายทำความดีให้ปรากฏแล้ว ประเพณีที่เด่นชัดที่สุดของชาวชุมชนเขาทองคือประเพณีนับ ถือผีหม้อ “ตาย่า ตายาย” (หม้อผีโรง) โดยการส่งเสริมอัตลักษณ์โดยใช้วัฒนธรรมความเชื่อ และการส่งเสริมอัตลักษณ์โดยใช้ประเพณี

สาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่มีอยู่ในแทบจะทุกประเพณีเพราะเป็นหลักธรรมอันเป็นถึง กันเห็นให้เกิดความระลึกนึก เป็นธรรมให้เป็นเหตุความสามัคคี ในพระพุทธศาสนาที่เช่นกันมีการ ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ถูกต้องเหมาะสม ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรม โดยการส่งเสริมอัตลักษณ์ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเห็นชัดจากการปลูกบ้านเรือนในสมัยก่อน การส่งเสริมอัตลักษณ์โดยใช้ อาหารการกิน

การรเวตา เป็นหลักธรรมที่ในการปฏิบัติตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ความเคารพยังรวมถึง การยกย่องให้เกียรติกันด้วย ในประเพณีจับข้อมือสาวได้ปรากฏหลักธรรมในข้อนี้ชัดเจนคือ ในการ จับข้อมือสาวนั้นต้องขออนุญาตจากฝ่ายหญิงก่อน เมื่อฝ่ายหญิงอนุญาตแล้วจะจับได้ไม่เกินข้อศอก และเดินรอบหนองในสายตาของผู้ใหญ่เท่านั้น แสดงให้เห็นถึงหลักการแสดงความเคารพยกย่องให้ เกียรติกัน เรียกว่า “การรเวตา ๖ โดยการส่งเสริมอัตลักษณ์โดยใช้ประเพณี

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าหลักพุทธธรรมปรากฏอยู่ในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนที่ เกี่ยวข้องกับประเพณีสงกรานต์หลายประการ ทั้งที่มีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริม การส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ชุมชนที่เข้มแข็งและเป็น ที่เชิดหน้าชูตาของหมู่คณะในสังคมหรือชุมชนนั้นสิ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ในการส่งเสริมอัตลักษณ์คือ ความมีระเบียบวินัย แบบแผนวิธีปฏิบัติตลอดจนความสมัครสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันเป็นหนึ่ง เดียวของหมู่คณะ คุณธรรมอันยิ่งใหญ่อีกประการหนึ่ง คุณธรรมนั้นคือความกตัญญูทเวทีสิ่งเหล่านี้ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าหลักพุทธธรรมเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ประกอบด้วยศรัทธาความเชื่อมั่น

ชุมชนเขาทองนั้นได้มีการส่งเสริมอัตลักษณ์ที่โดดเด่นโดยส่งผ่านในรูปแบบประเพณี สงกรานต์ ประเพณีจับข้อมือสาวถือเป็นประเพณีที่มีความโดดเด่นอาจกล่าวได้ว่าเป็นสถานที่แห่ง เดียวที่มีประเพณีนี้จึงนับได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวชุมชนเขาทอง หลักพุทธธรรมปรากฏอยู่ในการ ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีสงกรานต์หลายประการ ทั้งที่มีความสัมพันธ์และ เป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์อย่าง สูงสุด หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีสงกรานต์ที่เห็นได้เด่นชัด คือ ความกตัญญูทเวที ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในประเพณีสงกรานต์นี้เกิดขึ้นได้นั้นก็เพราะ อาศัยหลักกตัญญู คือรู้จักคุณความดีที่ท่านทั้งหลายได้กระทำไว้แก่เรา เราท่านทั้งหลายจึงได้แสดง

ความกตเวทิต์ หลักพุทธธรรมอีกประการหนึ่งที่ได้แสดงปรากฏชัดแล้วในประเพณีสงกรานต์นี้ อีกประการหนึ่งการแสดงความรักให้เกียติซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่สำคัญมาก หลักการระ ๖ หรือในประเพณีจับข้อมือสาวกัฏฐิ ได้แสดงออกถึงความเคารพให้เกียติกันทั้งต่อหน้าและในที่รับหลัง การแสดงออกที่ สะท้อนให้เห็นถึงความรักใคร่ ความระลึกรู้ถึงกันด้วยความรักในทาง พระพุทธศาสนาเรียกว่า สาราณียธรรม ๖

หลักธรรมที่จะช่วยแก้ไขปัญหา และส่งเสริมบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีความเคารพต่อกันได้นั้น ควรเน้นด้านพัฒนาทางสังคม การส่งเสริมหลักธรรม นอกจากหลักการวตา ๖ แล้วต้องอาศัยหลักสาราณียธรรม ๖ หลักกตัญญูกตเวทิต์ และหลัก สามัคคี เป็นหลักธรรมช่วยสนับสนุน ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมีความสำคัญที่จะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างมีความเคารพ โดยเฉพาะในชุมชนและสังคมใหญ่จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องใช้หลักสาราณียธรรม ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีงามต่อกัน ความสามัคคี จะนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ตัวบุคคลและสังคมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตไปในทางที่จะพัฒนาขึ้นจาก เดิมที่เป็นอยู่ เพราะการปฏิบัติตามคุณธรรมที่กล่าวมานี้จะสร้างคุณประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่กันและกัน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ก.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากทำให้ทราบถึงความเป็นไปของการดำเนินการจัดประเพณีสงกรานต์ของชุมชน ชาวเขาทอง ในปัจจุบันพบว่าวัฒนธรรมประเพณีที่สวยงามดั้งเดิมนั้นเริ่มเลือนหายไปจากชุมชนเขาทองบ้างในบางส่วน ปัจจุบันได้มีการรณรงค์เพื่อฟื้นฟื้วัฒนธรรมที่สวยงามเหล่านั้นไว้โดยพยายามใช้ วัดเป็นศูนย์กลางเพื่อที่จะเก็บรักษาวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้นไว้โดยหน่วยงานสภาวัฒนธรรมตำบล หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น ประเพณีจับข้อมือสาวซึ่งนับว่าเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน ชาวเขาทอง จากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าเด็กวัยรุ่นขาดการให้ความร่วมมือในการ จัดกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าความสามัคคีและเสียสละเริ่มลดน้อยลงจากสังคมไทยเมื่อความเจริญ ทางด้านเทคโนโลยีสูงขึ้น จากการศึกษาทำให้ทราบอีกว่าส่วนหนึ่งเด็กและวัยรุ่นขาดความรู้ความ เข้าใจอย่างแท้จริงในการจัดกิจกรรมประเพณี ขาดการสืบต่อข้อมูลความเป็นตัวตนที่แท้จริง อีกส่วน เมื่อมีงบประมาณจากหน่วยงานราชการมาเกี่ยวข้องรูปแบบประเพณีและจุดประสงค์ที่ตั้งของการจัด กิจกรรมจึงเป็นไป ชาวบ้านบ้านจึงให้ความร่วมมือน้อยเพราะไม่มาจากจิตวิญญาณที่แท้จริงของ ตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะวิธีการแก้ไขไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

- ๑) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนกับชุมชนในด้านงบประมาณ
- ๒) องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มาก

๓) วัฒนธรรมจังหวัดควรสนับสนุนให้เป็นชุมชนต้นแบบ

๔) ควรมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้เป็นจุดสนใจหรือเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่น

ข. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาเรื่องหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนในแง่อื่น ๆ อีก ที่สมควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปดังนี้

๑) หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนในกลุ่มประเทศอาเซียน

๒) การส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์

๓) การส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนของชาวไทยเชื้อสายมอญกับชาวไทยเชื้อสายลาว

๔) บทบาทของสงฆ์กับการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน

๕) หลักพุทธธรรมกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น